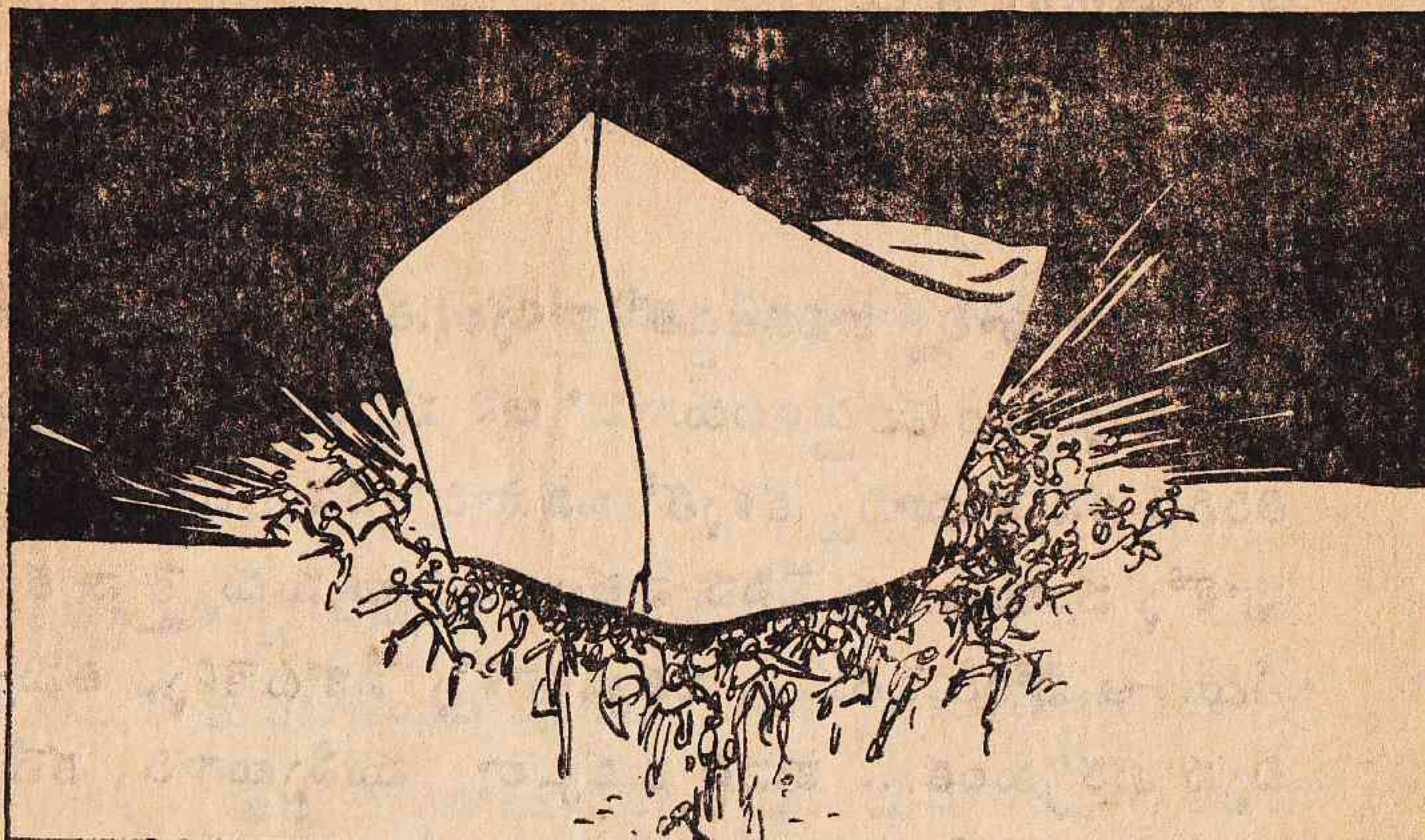

గ్రేషమ్సు లా

వెంకన్న ఎవరివాడో ?

వెంకన్న ఎక్కడివాడో ?

ఇలాంటి చొప్పదంటు ప్రశ్నలు ఇంతవరకూ ఎవరి మేధస్సులోనూ ఉదయించలేదు. అప్పుడప్పుడూ కరణంగారి తలబోడి చెల్లెలు తాయారు బోడిగాని తలపుల్లో తప్ప !

ఇంతవరకూ తన చరిత్ర ఎవరికీ తెలియదని నమ్మిన వెంకన్నకు ఆ రోజున ఆ మాట విన్నాక తన నమ్మకం వమ్మయి పోయినట్టు తెల్సుకున్నాడు.

మళ్ళీ అదే మాట !

'వాడా, దొంగ వెధవ ! పక్కవూళ్ళో మక్కె లిరగదంతే పారిపోయి వచ్చి కరణంగారి నీళ్ళ కావిడి మోస్తున్నాడు'.

బరువు కావిడి కొంచెంసేపు దించుకుని ఊపిరి చుస్తూ నించున్నాడు వెంకన్న.

'నాయాల్ని కావిడిబద్దతో కాళ్ళిరగతందును, అక్కడ అమ్మగారు నీళ్ళకోసం సూత్తుంటరుగాని' అని మౌనంగానే అనుకుని కండలు తిరిగిన తన కాయాన్ని కళ్ళతో ఒకసారి తడివి చూసుకున్నాడు. పై వూళ్ళో పంతులుగారు వేపిన వాతల పచ్చలు మచ్చుకైనా కన్పించటం లేదు. ఆ పోకిరీ వెధవ ... పక్క వూళ్ళో పేకాటకెళ్ళి, తన్నులు తినొచ్చిన కుర్రకుంక... కావలి కుక్కలా మున్సబుగారి కచేరిచావిట్లో కాలం వెళ్ళబుచ్చే సోమరి... వెంకన్న అదృష్టం తనకు పట్టలేదని గుండెల్లో నిప్పులు రగుల్చుకుంటూ తాయారు దివ్యరూపాన్నే నిత్యం తల్చుకుంటూ కోనేటి దారిలో కాపువేస్తే ఆ పోకిరీ వెధవ కామెంటుకు వెంకన్న ఒళ్లు రైలు ఇంజన్‌లా మండిపోయింది.

'కోతి నాయాల ! యీడి కెందుకో ! పంతులుగారి పిల్లోడి మెళ్ళో పులిగోరు తీత్తె తన్నాడు. యీడి బాబు సొమ్మేమన్నా తీసానా ?'

అని మరోసారి అనుకుని ఎందుకైనా మంచిదని కావిడి భుజాన్నేసుకుని బరువుతో లయగా కాయాన్ని ఊపుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

అక్కడ ...

తెరచివున్న కరణంగారి మండువా లోగిలి దొడ్డి తలుపు దగ్గర ఎన్నడూ కాటుక నోచుకోని జత కాటుక కళ్ళు ఆతృతగా, భీతిగా అతనికోసం వేచివున్నాయి.

'ఆ కావిడి అక్కడ పారేసి పారిపో వెంకన్నా' అన్నది తాయారు కంగారుగా.

ఆ మాటలు అతని మనస్సును స్పృశించినట్లు లేదు.

'నిన్నే, పారిపో—'

'ఏటండమ్మగోరూ?'

'అన్నయ్య నిన్ను చంపేస్తానని చిందులేస్తున్నాడు పో — పారిపో—'

'ఎందుకండే?'

'ఇప్పుడవన్నీ చెబుతూ కూర్చొనే సమయం లేదు'

'అయితే మరెట్టాగుండమ్మగోరూ, తెల్సుగోకుండెట్టాపోయేదీ?'

'అబ్బా! నువు ప్రాణాలు విసిగిస్తావు. మన గురించి ఎవడో ఆకాశ రామన్న ఉత్తరం రాశాడుట. అది చూసి మండిపోతూ మున్నబుగారింటి కెళ్ళేడు. తిరిగొచ్చేవరకూ ఇక్కడే వున్నావంటే వాళ్ళిద్దరూ కలిసి నిన్ను పాతేస్తారు' అంది ఆందోళనగా.

'వెళ్లు వెంకన్నా, నా మీద ఒట్టే.'

తిరుగులేని బాణమే అది. అయినా కదల్లేక పోతున్నాడు వెంకన్న. వదల్లేకపోతున్నాడు తాయారును. ఇహ లాభం లేదనుకుని బలవంతంగా బయటికి నెట్టేసి, తలుపేసుకుని కంట నీరెట్టుకుంది పాపం తాయారు! మూడోప్రొజుల క్రితమే ముచ్చటపడ్డ మున్నబుగారి రూపం ఆమె మనసులో మసక మసగ్గా మెదలసాగింది.

పత్రిక్కవూరి పంతులుగారు ఆకస్మికంగా గుర్తుకొచ్చారు వెంకన్నకు. అటు విస్మృత మున్నబుగారి భీకరాకారం తరుముతున్నట్లు అనుభూతిపొంది, గొడ్లచావిట్లో చిలక్కొయ్యను వేళ్ళాడుతున్న సైను చొక్కా భుజాన్నేసుకుని అదే పరుగున రైలు స్టేషన్‌కు దౌడు తీశాడు. అప్పుడే కూతేసి కదలబోతోంది రైలు. చేతికందిన ఇనుపకడ్డీ పట్టుకుని పెట్టెలోకి దూరాడు. చొక్కా తొడుక్కుని ఒక మూలగా ఒదిగి కూర్చున్నాడు.

టికెట్టు లేని ప్రయాణం ప్రాణసంకటమైంది వెంకన్నకు. టి. టి. ఐ. ఎట్లా వుంటాడో ఎరుగని వెంకన్న కొంత షోగ్గా... ఫేంటూ, షర్టూ వేసుకున్న ప్రతివాణ్ని చూసి వణికిపోతున్నాడు. రైలాగిన చోటల్లా దిగి మళ్ళీ ఎక్కుతున్నాడు.

రైలాగింది.

అదేం స్టేషనో ఏమో !! మహా సందడిగా వుంది. మువ్వన్నె పతాకాలతో, ముతక గుడ్డ టోపీలతో జనం కోలాహలంగా వున్నారు. పిడికెళ్లు బిగించి ఆవేశంగా అరుస్తున్నారు.

'వందేమాతరం - మందే రాజ్యం'

'ఇంక్విలాబ్ - జిందాబాద్'

అంతా రైల్లో జొరబడుతున్నారు.

ఆ గుంపులో గుట్టుగా కలిసిపోయాడు వెంకన్న.

* * *

పందొమ్మిది వందల నలభైఏడో సంవత్సరం - ఆగస్టునెల పధ్నాలుగో తేదీ రాత్రి పన్నెండు గంటల ఒక్క నిముషానికి దేశ మాత దాస్యశృంఖలాలు పుటుక్కున తెగిపోయాయి.

అంతకుముందే చెరసాలల తలుపులు తెరచుకున్నాయి. లాకు లెత్తిన నీటి ఉదుటున బంధితులంతా బయటికి దూకారు.

బయట ఒక్కటే జన సంకులం !

చేతుల్లో త్రివర్ణ పతాకాలూ, ఖద్దరు మాలలూ వున్నాయి.

మరికొంతమంది చేతుల్లో కెమేరాలున్నాయి.

ఓక ఆసామి పద్మ వ్యూహాన్ని ఛేదించిన అభిమన్యుడిలా ముందుకు వచ్చి అడిగాడు-విముక్తుడైన ఒక వ్యక్తిని.

'తమపేరు ?'

'వెంకట్రావు....'

'మన నాయకులు వెంకట్రావుగారు...కళా వెంకట్రావుగారు..' గుసగుసలు తొక్కిసలాటలు.

జేజేలు మిన్నుముట్టాయి. వెంకట్రావుగారి మెళ్ళో ఖద్దరు మాలలు పడ్డాయి.

కెమేరాలు 'క్లిక్' మన్నాయి.

ఫ్లాష్ లైట్లు తళుక్కు మన్నాయి.

ఆ మర్నాడు వెంకట్రావు గారి ఫోటో పత్రికలో వచ్చింది అది చూసిన కరణం గాడు.

'అరె ! మన వెంకన్నలాలేడూ !! అని అబ్బురపడ్డాడు.

మూడోనాటి పత్రికలో సవరణ వచ్చింది. ఆ రోజున వేసిన ఫోటో కళా వెంకట్రావుగారిది కాదనీ, మరో దేశభక్తుడు వెంకట్రావు గారిదనీను. కాని అప్పటికే వెంకట్రావుగారి పేరు వాడ వాడలా మార్మోగి పోయింది. కాంతి కిరణంలా నలుదెసలా వారి రూపం ప్రసరించింది.

స్వతంత్రాగమనంతో వెర్రివెంకన్న వెంకట్రావై పోయాడు.

○ ○ ○

దిక్కులేని వెంకట్రావుకు దిక్కు తోచని తరుణంలో ఎదుట తాయారు నిలబడి చేతులు చాపినట్లనిపించింది. మనసులో భయం

పొడసూపినా..., స్వతంత్రం సంగతి గుర్తుకొచ్చి నిర్భయంగా తాయారు బిక్కుకే పయసమై పోయాడు.

ఊళ్ళో ఆదరణ బాగానే లభించింది వెంకటాద్రికు. తాలూకా కార్యకర్తలంతా అతనికి బ్రహ్మరథం పట్టారు.

వెంకటాద్రిగారి ఆగమనాన్ని పురస్కరించుకొని స్థానిక పుర మందిరంలో ఒక సభ ఏర్పాటయింది. అనారోగ్య కారణంగా అంతకు ముందే జైలు నుంచి విడుదలైన దేశభక్తులు, జిల్లా నాయకులు అయిన శ్రీ మహర్షిగారు సభకు అధ్యక్షత వహించారు.

కార్యదర్శి సభకు మహర్షిగార్నిలా పరిచయం చేశారు.

'మహర్షిగారి పేరు వినని వారుండరనుకుంటాను. అయినా ఈ సందర్భంలో వారిని గురించి నాలుగు ముక్కలు చెప్పటం నావిధిగా భావిస్తున్నాను. మహర్షి గారు మనజిల్లాకు ఏకైక నాయకులు. ఎంత కాలంగానో వీరు రాజకీయరంగంలో వుంటూ ఎన్నో ఇక్కట్లను అనుభవించారు. గాంధీమహాత్మునితో దండి సత్యాగ్రహంలో పాల్గొని కఠిన శిక్ష అనుభవించారు. భరతమాత బంధవిమోచనకై అహర్నిశలూ శ్రమించి తమ సర్వస్వాన్ని తృణప్రాయంగా త్యజించిన త్యాగమూర్తులు, బిడ్డలకు వర్ణాంతర వివాహాలు చేసిన సంస్కారులు. వీరీ సభకు అధ్యక్షులుగా అమరటం ఎంతైనా ముదావహం. ప్రస్తుతం జైలునుంచి విడుదలై వచ్చిన స్వతంత్రయోధులు, దేశభక్తులు శ్రీవెంకటాద్రిగారిని సభకు పరిచయం చేయాల్సిందిగా శ్రీ మహర్షి గారిని కోరుతున్నాను.'

కరతాళ ధ్వనులమధ్య మహర్షిగారు ఉపన్యాసం ప్రారంభించారు.

'దేశభక్తులారా ! భరతమాత ముద్దుబిడ్డలారా ! మేమంతా మీరు చేసిన నాయకులం. మీ అండదండలు, సహకార సానుభూతులూ లేకుంటే దేశ స్వాతంత్ర్యం సాధ్యపడేది కాదు. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించిన ఈ శుభ తరుణంలో మిమ్మల్ని అభినందించటంకంటె నేను మాట్లాడగలిగింది ఏమీ లేదు. ఇక పోతే ఇక్కడ మీ ముందున్న సోదరుడు, స్వతంత్ర యోధుడూ అయిన వెంకట్రావుగారిని సభకు పరిచయం చెయ్యాల్సిందిగా కార్యదర్శిగారు నన్నాదేశించారు. ఈ కార్యభారాన్ని నాపైన వేసినందుకు వారికి నా ధన్యవాదాలు. కాని వారు ఆదేశించినట్టుగా నా ధర్మాన్ని నేను నిర్వర్తించలేకపోతున్నందుకు చాలా విచారిస్తున్నాను. ఎందుకంటె, సోదరుడు వెంకట్రావుగారిని గురించిన భోగట్టా నాకంతగా తెలీదు. మీరీ విషయంలో నన్ను మన్నిస్తే స్వతంత్ర సమరంలో తమ అనుభవాలని నాలుగు ముక్కల్లో సభకి చెప్పవల్సిందిగా వారిని కోరుతాను.'

'మాట్లాడాలి ... వెంకట్రావుగారు మాట్లాడాలి ' సభలో కలకలం లేచింది.

కరణం డొక్కలో పొడిచాడు మున్సబు.

'ఎంత పొగరు ! చూశారా ఎలా మడతపేచీ పెట్టి తప్పుకున్నాడో.'

'లేవండి. ఇప్పుడు మీరే మాట్లాడాలి. కార్యదర్శి వెంకట్రావును లేపాడు.

వెంకట్రావు మైక్ దగ్గరకొచ్చి—

'బత్తులారా !' అని ఒక గావుకేక పెట్టాడు. శ్రోతలంతా చెవులు మూసుకున్నారు.

'దొరలంతా సొప్పాక నాం జెప్పేదేంటి? సత్తెగ్రిహంలో నాయాల్లు మక్కిలిరగ తన్నారంటే నమ్మండి. తంతే తన్నారు.... మా కమ్మని కూడెట్టీవోరు. ఇంక నాను చెప్పేదేంలేదు. మీకు దండాలు' అని కూర్చున్నాడు.

సభలోని కుర్రకారంతా పగలబడి నవ్వారు.

సభ ముగిసేక కరణం మున్సబులు కల్సుకున్నారు. వారి కల యిక ఎలక్ట్రాన్ ప్రోటాన్‌ల సమ్మేళనం వంటిది.

'చూశారా పంతులుగారూ ఈ మహర్షి పొగరు?'

'ఏమిటి నాయుడుగారూ?'

బ్రాహ్మడిటి పైచెయ్యిగా వుండటం నాయుడైన మున్సబుకు ఎంతమాత్రం ఇష్టం వుండదు. పైగా దేశమంతా వాకబుచేసి వెంక టాద్రి నాయుడని బుజువు చేసుకున్నాడాయె!

'అతగాడే పెద్ద నాయకుడైనట్లూ, మిగిలినవాళ్ల వట్టి వాజమ్మ లైనట్లూ.... ఏం, వాడిగురించి నాలుగు ముక్కలు చెబితే ఆయన పుట్టేం మునిగిపోయింటి చెప్పండి? ఆ నోరులేని వాజెమ్మని సభముందు పెట్టి నవ్వుల పాల్జేశాడు' అని వాపోయాడు.

'వాడు నవ్వులపాలైతే మనకేమండీ?'

'అమ్మా! అలా అనకండి. ఎంత కాదనుకున్నా వాడొకప్పుడు మీ పాలేరు. అందుకు మీకు; కొంతకాలమైనా ఈ వూళ్ళో వున్నం దుకు నాకూ అభిమానం వుండొద్దుటండీ!'

'అయితే ఏవిటంటారు మీరు?'

'మహర్షి ఆట కట్టించాలంటాను. ఇప్పుడు వెంకన్న మన చేతిలో చదరంగపావు.'

'అక్షరజ్ఞానం లేనివాణ్ని అడ్డం పెట్టుకొని మహర్షిగారితో పోటీ పడతారా?'

'అక్షరా లెందుకండీ? సంతకం చెయ్యటం... కాస్త నాజూగ్గా మాట్లాడ్డం నేర్చుకుంటే చాలదూ.... కరిణీకానికి చదువుగాని— నాయకుడు కాడానికి చదువెందుకండీ' తేల్చి పారేశాడు నాయుడుగారు.

'ఇంకోటుంది చూశారూ; ఇంత వరకూ మనం జస్టిస్ పార్టీ అనీ, దేశద్రోహులమనీ మహా ప్రచారంచేశాడు మహర్షి. ఈ దెబ్బతో అదంతా తుడిచిపెట్టుకు పోవాలి. మనంకూడా అధికారపక్షంలో చేరి పాగా వేసెయ్యాలి.'

'అమ్మమ్మ... ఆగండి, అక్కడాగండి. మన మెప్పుడైనా ఆ పార్టీ మంచిదనిగాని... లేక ఈ పార్టీ చెడ్డదనిగాని సభల్లో మాట్లాడామా? పోతే ప్రభుత్వ పక్షం. అంతే!! అప్పుడా ప్రభుత్వం వుంది గనుక ఆ పక్షం. ఇప్పుడీ ప్రభుత్వం గనుక...'

'ఏదో పెద్ద ప్లానుమీదే వున్నట్టున్నారు'

'పెద్ద ప్లానేమీ కాదండీ! అతి స్వల్పం.'

'అవున్లెండి. తమ వెంట్రుకతో కొండను ముడేట్టేటంతలౌక్యులు. మీకంతా స్వల్పంగానే కనిపిస్తుంది. సరే! ఇహ చెప్పండి మరి?'

'ఏముందండీ .... మన తాయారు లేదూ?'

అయితే ఏవిటన్నట్లు చూస్తున్నాడు కరణం.

'వెంకన్నకిచ్చి పునర్వివాహం చేసేస్తే పోలా?!'

చాలా సుళువుగా సెలవిచ్చాడు మన్సబు. కాని కరణంగారి గొంతులో పచ్చి వెలక్కాయ పడింది. ఆయన వాక్కు పడిపోయింది.

'మాట్లాడరేమండి మహానుభావా?' రెట్టించాడు.

అడకత్తెరలో పోకయిపోయారు కరణంగారు. నోరుజారి ఉన్న విషయం అంతా ఆనాడు నాయుడికి చెప్పాడు. ఆ అలుసును ఆసరాగా తీసుకునే యధేచ్ఛగా ఇంటికి రాకపోకలు సాగిస్తున్నా, ఏం రచ్చ చేస్తాడోఅని చూసీ చూడనట్టు ఊరుకుంటున్నాడు. ఇప్పుడేం చెయ్యాలి. కాదంటే వూరంతా 'టాం టాం' వేస్తాడు. అవునందామా అంటే, విధవా వివాహాలు తన యింటా వంటా లేవు. పోనీ కాస్త సాహసించి చేద్దామా అంటే కనీసం సవర్ణుడైనా కాకపోయే. పైగా ఒకప్పుడు తన పాలేరు. ఇలా తర్జన భర్జన చేసుకుని బేరీజు వేసుకుని చివరికి పోనీలెమ్మనుకున్నాడు. 'విధవా వివాహం, వర్ణాంతర వివాహం చేశానన్న కీర్తయినా దక్కుతుంది' అనుకున్నాడు.

మళ్ళి మున్సబే అందుకున్నాడు.

'ఏం? మన ప్లాను బాగోలేదూ? వార్ధాలో గాంధీగారిచేత వివాహం జరిపించామంటే సంఘం దృష్టిలో ఇటు మీరు సంస్కారులు గానే గాక .... అటు గాంధీగారి దృష్టిలోకూడా పడిపోతారు. ఇందులో నాకు ఒరిగేదేమీ లేదు. విధం చెడ్డా ఫలం దక్కాలి' అని ఊరుకున్నాడు.

ఎలాగైతేనేం చివరకు వెంకట్రావుకు తాయారుతో మనువు కుదిరింది. మునసబు మనసు పండింది.

* * *

వెంకట్రావుకు గాంధీగారి చేతిమీదుగా తాయారేగాక 'సర్దార్' బిరుదుకూడా లభించింది. ఆ రోజే నిజమైన స్వాతంత్ర్యం వచ్చినట్లు అనుభూతి పొందాడు వెంకట్రావు. తన్నెవరి భయం లేకుండ తనింక తాయారుతో స్వతంత్రంగా వ్యవహరించవచ్చు. 'స్వతంత్రం వర్ధి

ల్లాలి' అని పెద్దగా అరవాలనిపించింది వెంకటాద్రివుకు. దానర్థం తన కిప్పటికీ తెలియకపోయినా, ఆ విషయంలో అసలైన స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది నాయుడికని పాపం అతని కేం తెలుసు!

ఈ వివాహంతో గొప్పవాణ్ణయిపోవాలని కలలుగన్న కరణం గార్ని గాంధీగారి దృష్టిలో పడకుండా జాగ్రత్త పడ్డాడు మున్సబు. తానే సర్వస్వమై గాంధీగారి ముందు తిరిగాడు.

పట్టు దొరకాలేగాని పైకి పాకిపోయే మేధస్సు వున్న మున్సబు గాంధీగారి ప్రాపకంలో జిల్లా కాంగ్రెసుకు ప్రభువై కూర్చున్నాడు. పోటీలో మహర్షిగారు చిత్తుగా ఓడిపోయారు. అంతేకాదు ఊరవతలి పదెకరాల పొలం రాజకీయ బాధితుడిగా మహర్షిగారికి మంజూరైన సిఫార్సు చెల్లలేదు. అదీ సర్దార్ వెంకటాద్రివుకు ఖాయమైంది. అందు లోని పాటిమట్టే పాతిక వేలకు పైగా అమ్ముడుపోయిందని వినికిడి.

* * *

లాభదాయకమైన రాజకీయ రచ్చకు మూలమౌతుంది. సమాజానికి సంబంధించిన సామూహికమైన సమస్యలు ఉత్పన్నమైనప్పుడు దానికి పరిష్కారాన్వేషణకి రాజకీయ వేదికగా పనికివస్తుంది. కాని దాని ఫలితాన్ని అనుభవించేటప్పుడు మాత్రం సమాజ దృష్టి సన్నగిలి స్వార్థంతోకూడిన పోటీ దాని స్థానంలో నిలుస్తుంది.

ఎన్నికల జాతర సమీపిస్తోంది. టిక్కెట్లకోసం కొట్లాటలు ప్రారంభమైనాయి.

ఈ కలుషిత వాతావరణంలో పోటీ చెయ్యాలనే కోర్కె మహర్షి గారికి లేదు. కాని జనం ఊరుకుంటారా?

'పార్టీలో తోడేళ్ళు తిష్టవేశాయి. మేకవన్నెతో మభ్యపెట్టి మంచివాళ్ళనే స్వాహా చేస్తూవుంటే మీరిలా ఊరుకుంటారా' అని ఎగ దోశారు. సహజంగానే సేవా దృక్పథం వున్న మహర్షిగారు కాదన లేకపోయారు.

మహర్షిగారు టిక్కెట్టుకోసం వేసిన దరఖాస్తు నిరాకరించ బడింది. కొన్ని ప్రత్యేక కారణాలవల్ల అది సర్దార్ వెంకట్రావు కైవశమైంది. దేనికైనా సమర్థన అంటూ వుండాలిగా ! అందుకే ముందు రాబోతున్న ఎగువసభ ఖాళీలో శ్రీ మహర్షిగార్ని కూర్చో బెట్టాలని తీర్మానించబడింది. తీరా ఖాళీ ఏర్పడగానే రాష్ట్ర సంఘం ఆ స్థానానికి మున్సబుగార్నే నిర్ణయించింది.

* * *

సర్దార్ వెంకట్రావుగారు నాయుడి గారితోబాటు మద్రాసునుంచి కర్నూలుకి, అక్కడ్నుంచి హైదరాబాద్‌కూ తమ శాసనసభ సీట్లకు అంటి పెట్టుకుని భద్రంగా వచ్చారు.

ముఠా రాజకీయాల్లో పార్టీ రెండు ముక్కలయింది. మున్సబు గారు అధికారముఠాలోచేరి అమాత్యులయ్యారు. క్రమశిక్షణారాహిత్య కారణంగా మహర్షిగార్ని సాధారణసభ్యత్వంకూడ లాక్కుని పార్టీనుండి తరిమేశారు.

ఎం. ఎల్. ఎ. వెంకట్రావుగారు మంత్రిగారి అనుయాయుల్లో ముఖ్యులైనారు. ఇద్దరూ సోషలిజంకోసం సమ స్థాయిలోనే కృషిచేస్తు న్నారు. అంతా తాయారు చలవ ! తాయారు చల్లని ఒడిలో కడుపులో చల్ల కదలకుండా కాలం దొర్లిస్తున్నాడు సర్దార్ వెంకట్రావు. మంత్రి గారి పుణ్యమా అని పదెకరాలపొలిటికల్ పొలం, మరో పాతికెకరా

లని కొన్నది, అదిగాక మరో యాభై ఎకరాల దేవుడి మాన్యం తొంబై తొమ్మిది సంవత్సరాల కౌలు రూపంలో వెంకటాద్రివుగారి ఇలాకాలోనే వుంది.

స్వాతంత్ర్యానికి రజతోత్సవాల వయసొచ్చింది. ఆ సందర్భంలో తామ్ర పతకాలతో సత్కరించబడ్డారు స్వాతంత్ర్య యోధులు.

సర్దార్ వెంకటాద్రివుగారు తామ్రపతకం అందుకున్నారు. వారి త్యాగానికి ప్రతిఫలంగా ప్రభుత్వం రెండు వందల రూపాయల పొలిటికల్ పెన్షనూ మంజూరు చేసింది. పాపం! మహర్షిగారు సాధారణ సభ్యులుకూడ కాదాయె. అందుకే రాగి బిళ్ళక్కూడా నోచుకోలేదు.

ఎగువ సభను ఎత్తివేయాలనే ప్రతిపాదన వచ్చిందట! అవునో కాదో వారికే తెలియాలి. ఎందుకైనా మంచిదని సర్దార్ గార్ని పక్కకు నెట్టి నాయుడుగారే పైనుండి కిందికి దిగివచ్చారు. వారు ఖాళీచేసిన కుర్చీలో ప్రస్తుతం తాయారు కూర్చుంది.

ఒకనాటి సహచరుడూ, శ్రేయోభిలాషీ అయిన కరణంగార్ని గుర్తించటంకూడా మానేశారు మున్సబుగారు. కాని ఎంతైనా రక్త సంబంధం కదా — చెల్లెలు తాయారు చిన్నవీ పెద్దవీ ఎన్నో పనులు చేసిపెడుతూనేవుంది అన్నగారికి.

ఇక మహర్షిగారేమైనారని అడగటం అప్రస్తుతం. అడగటం ఎందుకులెండి — అందరు దేశభక్తుల్లాగే పాతబడి దేశద్రోహిగా దిక్కులేని చావు చచ్చివుంటారని అనుకోరాదూ!

గమనిక :

గ్రెషమ్స్ లా (Greshm's Law) అనేది ద్రవ్యశాస్త్రంలో ఒక

సిద్ధాంతం. ఆర్థిక విధానంలో రెండు రకాల కరెన్సీలు చెలామణీలో వుంటే నాసిరకం నాణ్యమైన కరెన్సీని బయటికి నెట్టేస్తుందని ఈ సిద్ధాంతం సారాంశం.

—రచయిత.

★